

Dines Pipers Missionsrejse til Island 1740—43.

Ved Cand. theol. Knud Høiberg.

En af de Tanker, som i Brødremenighedens første Periode var stærkest fremme, var denne »als ein gutes Salz der Erden nützlich ausgestreut zu werden«. Denne Tanke førte de herrnhutiske »Brødre« og »Søstre« ud i de gamle kristne Lande og langt ud i den mørke Hedningeverden. Efter at de ved »Botschaftsreisen« havde undersøgt Forholdene, fik de mange Steder fast Fod og grundlagde rundt om i Landene en udbredt Diaspora-Virksomhed, eller hvad vi vel nærmest kunde kalde en Slags Indremission. Herrnhuternes Diaspora-Virksomhed i Danmark har flere Gange været omtalt i Khist. Saml.; derimod har det hidtil, fraset en kort Bemærkning hos Cranz¹⁾, været uomtalt i Literaturen, at Brødremenigheden ogsaa engang har gjort et Forsøg paa at faa et Arbejde igang paa Island.

I Brødremenighedens Arkiv i Herrnhut²⁾ findes en udateret Skrivelse: »Underretning og mine Tanker angaaende den Islandske Plan«. Hvem Forfatteren er, kan ikke med Vished afgjøres; jeg formoder, at Planen enten skyldes det nystiftede københavnske Brødresocietets Leder, Lorenz Prætorius, eller maaske snarere Købmand ved det Islandske Kompagni Joh. Bendtzen, hvis da ikke Dines

¹⁾ D. Cranz: Brødre-Historie. Kbh. 1772. S. 279—280.

²⁾ De i det følgende citerede Breve findes, naar ikke andet siges, i nævnte Arkiv, i Pakken: »Pipers Aufenthalt in Island«. [R. 19. E. 9].

Piper, om hvem nærmere Efterretninger nedenfor skal meddeles, selv har skrevet den.

Planen gør først opmærksom paa, at den eneste Adgang til Island er at tage med det Islandske Kompagnis Skibe, som i Maj Maaned gaar fra København, og som har Eneret paa Sejlads til og Handel paa Island. »Brødre«, der vil til Island, maa altsaa melde sig hos Kompagniet i København, der næppe vil vægre sig ved at tage Folk med, naar de ikke vil drive Handel, men kun bosætte sig i Landet. Hvis Kompagniet vægrer sig, maa man henvende sig til den i København boende Stiftamtmand over Island, der »efter Approbation« kan beordre Kompagniet til at tage Folk med.

Islands Inddeling i »Land-Stykker« eller »Jord-Riger«, der hver kan ernære 2—4, indtil 8 Familier, giver god Anledning til Bosættelse. Man kunde nemlig købe et saadant »Land-Stykke«, der, eftersom det egnede sig til Fiskeri, Græsning eller Kvægavl, vilde kunne faas for en Sum af fra 200—1000 Rdr. Paa et saadant Stykke Land kunde man saa indrette sig, som man vilde, kun at man aarlig betalte en lille Skat efter sin Formue. Man kunde saa købe sig Baade; en mellemstor til 5—6 Mand kan paa Sydkysten faas for 24—30 Rdlr.; med en saadan Baad kunde »Brødrene« fiske og rejse og sælge til Kompagniet, hvad de ikke selv havde Brug for, og saaledes ernære sig selv.

Endvidere berettes, at Fiskerne mellem Nytaar og April komme fra Nord- og Østkysten, for at fiske ved Sydkysten; da kan der være samlet 5—600 Mennesker paa en Strækning af to Mil. Derefter rejser de hjem, men kommer igen ved St. Hansdagstid »forat sælge deres Sager og bringe det nødvendige hjem«. »Sommeren«, hedder det videre, »er ganske vist den bekvæmmeste Tid at rejse i, men den ubekvæmmeste Tid til at sige Indbyggerne noget om Lammet, fordi de da er optagne af deres Høhøst og Negotie«.

»De Brødre, som skulde være der, maatte være i Stand til at taale Frost og Kulde, og tillige til at forblive muntre,

da Klimaet inclinerer til Tungsind. De maatte ogsaa nødvendigvis have Hoved, da Indbyggerne er fulde af Intriger«. Naar »Brødrene« saaledes levede og virkede der, vilde de faa Lejlighed nok til at tale med Indbyggerne; og da de boede paa deres egne Land-Stykker og selv ernærede sig, vilde hverken Øvrigheden eller Præsterne faa Anledning til »at sige dem noget«.

Hvilke videre Forhandlinger, der endnu er gaaet forud, ser jeg mig ikke istand til at oplyse; men af en Beretning, som Dines Piper skrev efter sin Hjemkomst, fremgaar det, at han i April 1740 rejste fra Herrnhut til København¹⁾. Her er han sikkert bleven venligt modtaget af »Brødrene« i det nyligt stiftede Brødresocietet²⁾, og vel særligt af Lederen Prætorius. Den 24de³⁾ Maj afsejlede han fra København ombord paa et af det grønlandske Kompagnis Skibe i Selskab med Underkøbmanden Bendtzen, som kort efter Ankomsten til Island ved Overkøbmandens Død indtog dennes Plads. De fulgtes ombord af »de tre kære Brødre, Peter, Martins og Prætorius« og sejlede om Formiddagen Kl. 11 med god Vind til Helsingør, hvortil de ankom ved Firetiden. Efter at Skipperen havde »klareret«, gik Farten videre ved Syvtiden om Aftenen. Vinden var stadig god, indtil de den 8de Juni oppe under Island fik Modvind, saa de i 8 Dage maatte »lavere«. Først d. 15. Juni kunde de kaste Anker foran Bousands Havn. Her lykkedes det strax Dines Piper at finde sig en Bolig, idet Bendtzen fik en islandsk Rets-Skriver, der havde studeret Jura i København og kunde tale Dansk, til for et Aar at leje Piper en Stue, han havde bygget i Nærheden af sit Hus.

¹⁾ Br. Samuel Krause ledsagede D. Piper til Kbhvn., men kaldtes herfra tilbage til Brødremenigheden; jvfr. Pipers Breve til J. L. Dober og »Menigheden« 4. Apr. 1740. [B. 19. E. 6, 1. Ark. i Herrnhut].

²⁾ K. S. 4. V. 584 f.

³⁾ Rejseberetninger fra 1743 har d. 15de, men Brevet til »Menigheden« fra 1740 siger: d. 24de.

Den var forsynet baade med 3 smaa Vinduer og en lille Ovn, noget ellers ukendt heroppe. Her boede saa Piper det første Aar, han var paa Island. Han ernærede sig under hele Opholdet ved at deltage i Fiskeriet, som han fortæller fandt Sted fra d. 12. Februar til d. 12. Maj.

Der er et Par Breve opbevarede fra dette første Aar¹⁾. De beretter dels om hans Rejse, dels om Forholdene paa Island og den aandelige Tilstand, og tillige giver de et Indblik i Pipers Sindsstemning oppe paa den ensomme Post. Hans Skildring af den aandelige Tilstand er alt andet end opmuntrende. »Indbyggernes Hovedfornøjelse er Brændevins-Drikken, hvori de er ganske umenneskelige. Kirke-Ordningen er luthersk. Den 2den Juli holdt man Nadver. Da var Præsten fuld og kunde næppe tale«. Det er ikke noget lyst Billede, Piper her giver af Forholdene; men trods alt er han ved godt Mod. »Jeg ynkes«, skriver han, »over det arme Folk. Herren vil hjælpe dem.« Thi »Friede til at tale er der nok af her, og jeg tror sikkert, at Lammet vil gøre sig bekendt for mange Sjæle her og ogsaa her berede sig et Folk.«

I et Brev til Samuel Krause fortæller Piper om Børnenes Uvidenhed, hvortil han føjer den Oplysning, at de alligevel, naar de er 10, 12 Aar gamle, maa gaa til Alters. Islænderne havde spurgt Piper, hvad han vilde, hvorpaa han havde svaret, at han »havde dem kær og søgte deres Sjæles Frelse og vilde undervise deres Børn, fordi de var uvidende«. »Dette var dem meget kært, og de var villige dertil«, føjer han til.

Piper havde strax taget fat paa at lære Sproget, og allerede efter et Fjerdingaars Ophold kunde han begynde

¹⁾ 1 uden Adresse, 1 til Samuel Krause i Heerendyk, 1 til den »dyrebare og kære Menighed«, og 2 til Johann Leonhard Dober i Marienborn; det sidste af disse er dateret »Sandgierde i Island d. 19. Septbr. 1740«. Paa Brevet »til Menigheden« har en anden Haand noteret, at Piper foreslaar at gøre Ewald til Bisp paa Island, da den ene Biskop netop er død.

at tale Islandsk. Imidlertid havde Brødremenigheden truffet Forberedelser til at sende ham en »Broder« til Hjælp og Selskab i hans Ensomhed. En Mand ved Navn Heinrich Allmers blev i den Anledning sendt til København 1741. To Breve fra L. Prætorius til J. L. Dober¹⁾ fortæller nærmere derom. Af disse ses, at Regeringen havde opdaget Piper, idet, som Prætorius skriver, »Pipers Nærværelse, synes at have foraarsaget en vis Bevægelse saavel blandt de paa Island handlende Købmænd som i de Geistliges Gemytter«, og der var derfor truffet Foranstaltninger til at passe paa, hvem der kom med Skibene til Island. Købmand Bendtzen blev ogsaa hindret i at medtage to Favne Brænde til Piper! Allmers henvendte sig den 11. April i København til en af det islandske Kompagnis Direktører, indgav den 12. April en Ansøgning om at maatte rejse til Island²⁾, og forhandlede et Par Dage senere med den samlede Direktion, men blev afvist. »De behøvede ingen Folk, de havde Folk nok, og afslog mig ganske, men spurgte mig ikke om videre«, skriver Allmers³⁾. Da Prætorius fraraadede at gøre videre ved Sagen, er Allmers' Rejse bleven opgivet. Men hans Anmodning synes at have affødt mere Interesse hos Regeringen for de islandske Forhold, og en Forespørgsel, som samtidigt sendtes Direktørerne, staar aabenbart i nær Forbindelse med det herrnhutiske Missionsforsøg og den Opmærksomhed, det havde vakt, ligesom den store Interesse, som i den nærmest følgende Tid vistest Islands Kirke-Forhold ved L. Harboes Visitatsrejse derhen, maa sættes i en vis Forbindelse dermed⁴⁾.

Direktørerne lod Regeringens Forespørgsel gaa videre

¹⁾ 11/8 og 15/4 1741. [Ark. i Herrnhut. R. 19. E. 6].

²⁾ Afskreven og oversat paa Tysk af L. Prætorius i hans Brev til Dober 15. April 1741.

³⁾ Brev [til Dober], dat. Copenhagen d. 15. April 1741.

⁴⁾ General-Kirke-Inspectionens Instruction for L. Harboe er udstedt d. 15. Juni efter Kgl. Ordre af 5 Maj. Trykt i P. Pétursson: Hist. eccles. Islandiæ, 463—470.

til Købmand Bendtzen, der afgav følgende diplomatiske Svar¹⁾:

Efter Hans Excellence Høy og Velbaarne H^r Geheime Conferentze Raad og Ober Secretarie Johan Ludwig von Holsteins, under needenstaaende Puncter forfattede Begiæring til det Islandske Compagnies Directeur, som derpaa har forlangt af mig sandfærdig Beretning, erklærer ieg mig angaaende Bousands District ydmygst som følger:

1ste. Hvor mange Kirker, Clostere og Hospitaler der er?

Udj Bousands District er 2de Kirker, men ingen Clostere eller Hospitaler.

2det. Kirkernes og Præsternes Navne?

Den ene Kirke kaldes Walsnæs Kirke, og den anden Kirkevogs Kirke, disse 2de Kirker betrines af En Præst navnlig Wigfus Johansen.

3die. Om enhver Præstes sømmelige Forhold og Opførsel i deres Liv og Levnet, saavel som og deres Lærdom, at give Efterretning saa vit muelig!

Hvad bemelte Præstes Liv og Levnet, saavelsom hans Lærdom angaar, da er mit Vidnesbyrd, saa vit mig er bekiendt derom, saaledes: Saa ofte ieg har bivaanet hans offentlige Prædikkener, har hand taget sin text og exordium af Bibelens Gamle og Nye Testament, og deraf søgt at fremstille sine Lærdomme; hvor rette eller skriftmæssige samme har været, der over kand ieg ikke ret judicere, saa som ieg veed, at udj geistlige Ting meeget pro & kontra kand disputeres, og angaaende hans Liv og Levnet, da kiender ieg for min Deel ingen Forskiel imellem hans Opførsel og de fleeste hans Tilhøreres, og om det, som der udi falder i Øynene, kand kaldes Skrøbeligheder og Feil, eller hvorledes, det overlades til deres Prøve, som derpaa

¹⁾ Efter Kopi i Arkivet i Herrnhut.

kand skønne. I midler tiid henhører Bousands District
med Præst og Kirker til Sckalholts Biskops Stoel for Østen —
af

de Velædle og Velbyrdige
Ædle og Højfornemme
samtlig Høye Herrer Directeurs

K:hafn d: 20 April
A^o 1741.

ydmvgste Tiener
Joh: Bendtzen¹⁾.

Mens Allmers altsaa blev afvist, sad Dines Piper stadigt alene oppe paa Island, men det er ikke meget, vi vide om hans Færd der. Et Par Breve er dog opbevarede fra Sommeren 1741. I det ene²⁾, som er dateret Fuglevig, hvor Piper havde faaet bygget sig sin egen Stue, skriver han: »Hvad mig selv angaar, da er jeg Frelserens arme Synder, som hver Dag og hver Time, fordi det er uomgængelig nødvendigt for mig, suger Kraft af hans Vunder til Liv og Væxt, at jeg kan trives. Hvad mit Kald angaar, da er jeg for Herrens Ansigt og venter paa, hvad han vil gøre gennem mig arme og svage; jeg ved og tror, at han

¹⁾ I Ark. i Herrnhut findes indlagt i Bendtzens Svar et halvt Folio-ark, hvorpaa staar skrevet med en mig ubekendt Haand: »Siden der er indløben Brev fra Kirke Inspectionen, saa vil ungefehr begyndes saaledes:

Efter d'HH^{rer} Directeurs Ordre følger her ved den forlangte Efterretning over efterskrevne Poster, saa vit mig er bekiendt — —

Kirke Inspectionen har ej forlangt nogen Efterretning angaaende Præsternes Lærdom, mens alleeniste Levemaade. Alt saa bliver alt det, han angaaende deres Lærdom har anført, udeladt. For Resten kand hand vel ej attestere noget om deres Levemaade eller Opførsel, uden for saa vidt han i den korte Tid handler med dem, og da skulle meenes, ej noget dennem til Nackdeel kand falde at anføre — ». Denne Advis til Bendtzen stammer utvivlsomt fra en af Kompagniets Mænd, der ikke ønskede for megen Opmærksomhed henvendt paa de islandske Forhold.

²⁾ D. Piper til Isach Lelong i Amsterdam, dat. Fulevig i Island d. 24. Juli 1741. Om Lelong, se Ad. Schulze: Gesch. der Brüdermission. S. 27—28.

ogsaa har købt de arme, blinde og døde Islændere med sit dyrebare Blod og betalt for deres Skyld. Herren opvække dem rigtigt til at fortsætte deres Gang til ham.» — »Herren give stedse Dig at være en lille Bi paa hans Rosen-Saar«.

I et andet Brev¹⁾ skriver han: »Min Broder, jeg kan ikke beskrive Dig, hvor svært det ofte er blevet mig at leve alene mellem saadanne Sjæle, og at have at gøre med dem, som nævne og bekende Herren, men som intet kende til og forstaa, og heller ikke ville kende og forstaa hans Kraft. De siger vel, at de vil og kan ikke blive salige uden ved Jesu Blod alene, men hele deres Liv og Færd aabenbarer deres Vantro, og at de ikke ret kender Livets Vej; deres Erkendelse af Synderstanden og Naaden er saaledes f. Ex.: »De er fødte i Synd, derfor kan de ikke lade være at synde, og det vidste Gud; derfor lod han sin Søn lide og dø for deres Synder, forat de ikke skulde eller kunde fordømmes for de Synders Skyld, som de gøre i dette Liv, men leve for Kristi Fortjenestes Skyld«. Jeg siger, at det er godt; deres Synder vil ikke føre dem for Guds Domstol, langt mindre fordømme dem, naar de i Sandhed tror paa ham, som gør de ugudelige retfærdige, det er Mennesket Jesus Christus, som Faderen strax i Paradiset havde lovet vore første Forældre, skulde knuse Slangens Hoved. Han har i Sandhed sonet og betalt alle Menneskers Synd og Skyld og forløst og ved sit dyrebare Blod og uskyldige Død befriet dem fra Døden, som Menneskene, og ikke han, vare skyldige at lide; men det har han lidt ufortjent og frivilligt, forat han kunde forløse Menneskene fra Synden, Døden, Djævelen og Verden, forat de skulde være hans Ejendom, tjene ham og for ham leve

¹⁾ D. Piper til Johann Leonhard Dober, adr. Isach Lelong i Amsterdam, dat. Fuglevig, d. 3. Septembr. 1741. Af en Tilskrift paa Brevet kan ses, at Piper har bedt Prætorius korrigere hans ganske vist ogsaa temmelig mislige Tysk. Oversættelsen har derfor maattet foretages med en vis Frihed.

i hellig Retfærdighed, Uskyld og Salighed hele deres Liv. Det vil og kan de ikke tro, at et Menneske i dette Liv kan blive og leve retfærdig og hellig. Saaledes har jeg Lejlighed nok til at vise dem, hvorfor de ikke kan fatte og tro det, nemlig fordi de ikke kender ham, som har overvundet Synd, Død, Djævel og Verden, heller ikke tror paa ham, selv om de mener dette; og det vil dømme og fordømme dem, om de ikke i Tide bliver deres Vantro var og i Sandhed beder Gud om, at han for Kristi Blods Skyld vil tilgive dem den. Troede de paa Jesus Kristus, saa kendte de ham ogsaa, og vidste, hvorfor han blev Menneske og led i Kødet, og hvad han derved har fortjent og erhvervet dem, og da vilde de i Troen faa Trøst og sige: Død, hvor er din Brod, Helvede, hvor er din Sejr! Lovet være Jesus Kristus, ved hvem vi har vort Liv, Sejr og Kraft. Men nu siger de: Det er ikke muligt i dette Liv at blive fri og løs fra Synden og Satans Magt og Tjeneste; de taler jo, som om Kristus var død forgæves, fornægter hans Kraft og beviser tydeligt, at de hverken tror Skriften eller paa ham, og dette er Aarsagen til, at de forbliver i deres Lænker og Syndestrikker under Satans Magt. Af dette kan Du i Korthed forstaa, hvorledes det staar til iblandt os. Den kære Broder Bendtzen mente, da han sidst var her, at jeg talte mere til Folkene om Helliggørelse end om Retfærdiggørelse. Frelseren være lovet for sin Aabenbaring i Frelsesordenen! men med arme Syndere, farisæiske Hjerter og aandeligt blinde, som mener, de er rige, og ikke kender deres Blindhed og Nøgenhed, med dem kan man ikke handle og tale med een Gang. Før de arme Syndere hører det trøstende og søde Evangelium, maa man først vise de farisæiske Hjerter, at ingen Retfærdighed gælder for Gud uden Jesu Kristi, og at man ikke ved Dyd og Gerninger, men ved Troen paa ham opnaar Retfærdigheden. De blinde og sikre Hjerter, som lettelig ville tro, at Kristus er død for deres Synder, — nok i den Hensigt at betale for dem, men ikke i den Hen-

sigt at befri dem fra dem — dem kan man ikke trøste med Evangeliet, før de erkender deres Blindhed og vildfarende Væsen og som arme Syndere spørger om Hjælp og søger Naade. Hvad der styrker mig og holder mig oppe, er min trofaste Hyrdes dyrebare Naade og ufortjente Kærligheds Forbarmelse, som ikke lader sit Faar rive af sin Haand, men vogter det og føder det; og hvis det ikke var Tilfældet, hvorledes skulde jeg da bestaa? Jeg vil derfor være en lille Bi paa hans Rosen-Saar. Det giver klare Øjne og et let, lyst Hjerte i Sandhed. O, at Guds Stemme snart maatte vække disse blinde, døde og sikre Hjerter af deres Syndesøvn og Sikkerhed op til Livet, at de med alle de troende maatte prise Gud vor Fader ved Jesus Kristus for den Forløsning og Forsoning, som er sket for dem ved Jesu Blod, saa vilde jeg med den dyrebare Menighed være glad; men nu er jeg næsten daglig hjerteligt bedrøvet over deres Færden, Levned og Adfærd, især fordi jeg hidtil ikke kan mærke Spor til, at min Færden og Omgang med dem har skaffet nogen synderlig Nytte. Det bøjer mig for Herren, som har alt i sin Magt, skaber og virker alt.« »Den 18. Juni gik jeg til Alters og skriftede troende og enfoldig og var glad, at Herren ser Hjertet og ved, hvorfor alle Ting sker. Ham være Lov og Ære fra Evighed til Evighed!«

Fra Aaret 1742 have endnu 3 Islands-Breve fra Piper alle fra Fuglevig¹⁾. Det ene er et Brev paa fire Foliosider til Menigheden i Herrnhut, hvori Piper giver en lignende Skildring af Islændernes døde Kristendom og Syndesikkerhed som i det tidligere anførte Brev. Tillige fortæller han om en anfægtet Mand, han har talt med, paa en Maade, der ikke blot er karakteristisk for Dines Piper, men overhovedet for den Maade, paa hvilken de herrnhutiske Udsendinge talte til de anfægtede Sjæle, de mødte paa deres

¹⁾ D. Piper til Isach Lelong 21. Juli 1742, til I. H. Dober (udateret og til »Menigheden« (udateret, men nævnes i Brevet til Lelong).

Vej. Fortællingen lyder: En af de Islændere, som aarlig kommer her fra d. 12. Febr. til d. 12. Maj for at fiske, kom ifjor i megen Uro over sin Synd, saa at han var halvt fra Sans og Samling og afsondrede sig fra andre Mennesker, da ingen forstod hans Sygdom. Da han i Aar kom igen, søgte jeg at komme til at tale med ham, og da jeg spurgte ham om hans Tilstand, sagde han mig enfoldigt, hvorledes han havde det. Jeg spurgte ham, hvad han mente, en saadan Uro betød. Han mente, at det var en Fristelse. Jeg sagde til ham, at det var Naade, naar en Sjæl grundigt følte og lærte at kende sig selv (*»wenn eine Seele sich gründlich fühlte und kennen lernte«*); thi derved søgte Gud at gøre den til en arm Synder, som skulde faa Øjnene op for, at den trængte til en Frelser. Jeg viste ham saa, som han var, hen til Frelseren, som ikke støder nogen fra sig, men river en saadan til sig, fordi han er død og har udgydt sit Blod paa Korset for ham og ikke for retfærdige. Jeg mærkede, at han havde en Følelse af det, som jeg talte med ham om, og han sagde, at han fattede og troede alt. Nogen Tid efter talte jeg igen med ham. Da saa' han muntre ud. Jeg spurgte ham, hvorledes det nu var med ham? Han svarede, at nu var det ham vel, at han i barnlig Tillid kunde forlade sig paa Frelseren. Jeg vilde gerne have talt grundigere igennem med ham; men vi blev afbrudte, og han rejste bort.«

En saadan Oplevelse kunde selvfølgelig kun opmuntre Piper, og den Venlighed, der vistes ham fra flere Sider og som f. Ex. gav sig Udslag i, at hans Nabofolk bad ham om, at Præsten maatte døbe deres Tvillinger i hans Stue, var ham til stor Glæde; men alligevel følte han sig saare ensom. »Jeg overfaldes ofte stærkt af mit melankolske Temperament«, skriver han til Dober¹⁾; »dog skammer jeg mig og ydmyger mig for Frelseren over en saadan Sinds-tilstand, fordi jeg ved og er overbevist om, at det kommer

¹⁾ Udateret Brev 1742.

hovedsageligt af, at jeg ikke urokeligt forbliver som en lille Bi paa hans Vunder.« Han beder da om Menighedens trofaste Forbøn, men foreslaar tillige, at faa »en muntre Broder« til Hjælp.

Dette blev der dog intet af; det har, som det fremgik af de ovenfor omtalte Forhandlinger, været ugørligt at sende ham en saadan. Men hen paa Efteraaret 1742 tog Pipers »melankolske Temperament« til og gik over til en Sindssyge, i hvilken han synes at have været Døden nær¹⁾.

Der var nu, da alle Bestræbelser for at sende flere »Brødre« til Island var strandede, intet andet at gøre end at lade Piper komme hjem og opgive »den islandske Plan«. Dette er sket i Sommeren 1743.

Det sidste Brev, der findes om denne Sag, er et lille glad Brev, skrevet i København d. 9. Sept. 1743, og efter en Paategning paa Brevet »læst d. 29. Septbr.«, vistnok for Menigheden i Herrnhut, til hvem det er stilet. Det lyder saaledes:

Hjertens dyrebare og kære Menighed!

De blodige Vunder forblive i Tid og Evighed vor eneste varige Grund, Viden og Kraft. Jeg glæder mig med Eder over al vor trofaste Hyrdes Naade og Troskab, som han altid beviser mod os, hans arme Synderes lille Flok. Lovet være de dyrebare Vunders Kraft! Den 8. September er jeg i god Behold kommen tilbage til København fra Island efter min trofaste Frelzers Tilladelse, og jeg er saa glad over at være kommen tilbage til mine kære Hjertens Brødre, at jeg ikke kan beskrive det. Menighed, jeg er Din, og vi alle er Lammets, og det er nok for os. Hvorledes skal jeg nu videre handle efter eders Sind? i hvilken af Menighederne skal jeg indfinde mig? derom venter jeg med det første at faa Eders Sind at vide. Jeg har sammen med Broder Prætorius bestemt, at jeg bliver her saalænge.

¹⁾ Dette ses af en Extract med Prætorius' Haand af et Brev fra Islænderen G. Sigurdsson til Kbmd. Bendtzen, dat. 12. Sept. 1742.

Vort gode Lam velsigne det! Om Island skal jeg saa berette Eder mundtligt. Men jeg vil ikke kunne sige Eder meget glædeligt. Dog, hvem ved, hvad Frelseren gør, om ikke det Korn engang i hans Tid kommer frem til en forønsket Høst. Døren til engang igen at komme til Island er ikke spærret, hvis det behager vor gode Hyrde engang igen at gøre Forsøg med at sende Brødre derhen. Iøvrigt lever og dør jeg som Frelserens og Menighedens og forbliver Eders trofaste og elskende Broder indtil Døden.

Kbhvn., d. 9. Septembr. 1743.

Dines Piper.

Saaledes endte Dines Pipers, om man saa vil, mislykkede Islandsfærd. Et Par Aar efter træffer vi ham som Skolemester hos Præsten Jørgen Mygind i Dreslette¹⁾. Da han og de andre »Brødre« blev viste bort herfra, er han draget »til Menigheden«, som omtalt i hans »Vita«, men i Aaret 1749 træffer vi ham atter paa Rejse i Danmark, som det synes, med den Hensigt at forsøge en ny Islandsfærd. Der noteres nemlig d. 4. Juni 1749 i det københavnske Brødresocietets Diarium²⁾, at Pipers er rejst til Fyn, »fordi de ikke kan komme til Island.« Om Brødre-menigheden senere har forsøgt at faa et Arbejde igang paa Island, er mig ubekendt.

Dines Pipers korte »Vita« (i Arkivet i Herrnhut) gives her i Oversættelse:

»Den gifte Broder Dionysius Piper, født i Randers i Jylland 1706, gaaet hjem i Marienborn den 24de Febr. 1751, er hovedsagelig bekendt paa Grund af sin Udsendelse (»Botschaftsreise«) til Island, hvor han boede i 4 Aar, nemlig fra Anno 39—43³⁾, men paa Grund af den store

¹⁾ Fr. Nygård: Kristenliv i Danmark, 43—44. Her ses, at Dines Piper var »ustuderet«, hvilket forklarer, at Pastor Jantzen ikke har kunnet finde ham i Universitets-Matriklen, og tillige korriigerer Prof. Bernths Optegnelse; jfr. K. S. 5. R. I, 754.

²⁾ K. S. 4. R. V, 598 Anm. 5.

³⁾ Unøjagtigt. Han kom først dertil 1740.

Blindhed der og den sikre Egenretfærdighed kun kunde udrette lidet. — Han var sammen med Br. Lintrup og Gert Hansen kommen til »Menigheden« den 2den¹⁾ Juni 1734, efterat han forhen havde været dels Skriver, dels Soldat. Efter sin Ankomst i Menigheden var han først i Tjeneste hos Hr. von Schrautenbach i Lindheim og senere hos Hr. von Loen i Frankfurt. Før han tiltraadte sin islandske Rejse havde han i Velsignelse gjort Besøg Anno 38 i Svejts og Anno 39 i Norge. A° 46 blev han gift med Søster Mar. Brau, og A° 50 i Nov. fik han den Sygdom, hvoraf han salig er hensovet«.

Endnu en lille Bemærkning om Slægtskabsforbindelsen mellem nogle i dette Tidsskrift tidligere omtalte Medlemmer af Familien Piper.

Var Separatisten Johan Peter Piper Broder til Peter Christian, Hans og Dines Piper? Pastor A. Jantzen formoder dette (K. S. 5. R. I, 754), Arkivassistent Holger Hansen benægter det (K. S. 5. R. II, 206), men af hvilke Grunde?

Pastor A. Jantzen har utvivlsomt Ret i sin Formodning. Separatisten Johan Peter P. er virkeligt den 4de Broder. Der findes flere Vidnesbyrd i Manuscript derom. Saaledes hedder det f. Ex. i en Rejseberetning²⁾ i Arkivet i Herrnhut (Nachricht an die l[iebe] Gemeine in Herrnhut aus Flensburg am 11ten Jan. von Dionis Pipers und [Gert] Hansens Reise nach Dänemark): »Efterat vi havde forladt København, blev vi nogle Dage paa Frederiksberg hos Pipers Broder, den tidligere Oeconomus«. Da Dines Piper selv har været med at forfatte denne Rejseberetning, er det næppe rimeligt, at den fejler i dette Stykke. Men mon ikke den i Nyborg 1783 afdøde J. P. Piper, trods

¹⁾ I Søren Lintrups Vita staar »d. 7de Juni«.

²⁾ Beretningen er fra 1736.

Kirkebogens forkerte Aldersangivelse¹⁾, skulde være identisk med Separatisten?

I en ikke trykt Optegnelse i det københavnske Brødersocietets Dagbog d. 7. Marts 1749 hedder det: »Kom Br. Dines Piper med sin Broder hertil fra Corsøer«. Mon denne Broder ikke har været Johan Peter Piper fra Nyborg? eller boede maaske Separatisten en Tid i Korsør²⁾?

¹⁾ Jfr. foran, S. 207, hvor dog Lin. 12 f. o. Ordet »ikke« er udfaldet foran »kuldkastet«.

²⁾ Det sidste er maaske det sandsynligste. I alt Fald havde flere Separatister tidligere haft Tilhold i Korsør (Rørdam, Hist. Saml. og Studier. II, 238. Red.
